

АНТИКРИЗНЕ МЕРЕ У 2021. ГОДИНИ: ОДГОВОРНИМ ПРИСТУПОМ СПРЕЧИТИ ПРЕТЕРАНО ЗАДУЖИВАЊЕ ДРЖАВЕ

Фискално одговоран пакет антикризних мера у 2021. морао би да буде усмерен само ка предузећима и становништву који су највише погођени кризом. Буџет Србије у 2021. је у дефициту и без новог пакета антикризних мера који се сада најављује. Стога се нова исплата државне помоћи привреди и становништву (која није предвиђена важећим буџетом) може финансирати само додатним повећањем фискалног дефицита и новим задуживањем државе у 2021. години – преко износа од око 1,5 млрд евра колико је већ планирано недавно усвојеним буџетом. То значи да ће учешће јавног дуга у БДП-у током 2021. наставити да расте (на преко 60% БДП-а) уместо да се закочи – и тај нови дуг порески обвезници враћаће с каматом у наредним годинама. Због свега тога рационално је да се трошак нових мера ограничи, тј. да се антикризне мере Владе у 2021. усмере само на предузећа и становништво који трпе највеће негативне последице економске кризе и којима је помоћ заиста потребна. Чак и да Србија нема велики јавни дуг, није економски оправдано да се сви грађани Србије задужују да би се средства давала предузећима која током здравствене кризе немају проблеме у пословању или грађанима с високим приходима.

Међутим, најављено је да ће нови пакет помоћи бити неселективан што би представљало додатни, непланирани трошак за буџет у 2021. од скоро милијарду евра. Државни званичници најављују да ће нови пакет државне помоћи имати неколико елемената. Први предвиђа исплату 60 евра свим пунолетном грађанима Србије у две рате и додатних 50 евра свим пензионерима. Оваква мера коштала би буџет *око 450 млн евра* (нешто преко 360 млн евра за исплате по 60 евра и око 85 млн евра за пензионере). Други елемент је исплата половине минималца предузетницима и запосленим у микро, малим и средњим предузећима који би коштао буџет *око 450 млн евра*.¹ Треће, најављена је додатна секторска помоћ делатностима попут туризма и путничког превоза што би у збиру могло коштати буџет још *око 50 млн евра*. Уз непосредни трошак за буџет у 2021. од око милијарду евра – најављује се и нови циклус гарантних шема за задуживање привреде који неће бити фискални трошак у 2021. већ у наредним годинама. Наиме, наговештено је издавање

---

¹ Заправо кад бисва предузећа која имају могућност искористила овакву помоћ, трошак за буџет био би нешто већи и износио би преко 500 млн евра. Међутим, кад је идентична помоћ исплаћивана у другој половини 2020. један мањи број предузећа је није користио. Зато процењујемо да трошак ове мере у 2021. не би био преко 500 млн евра већ нешто мањи, сличан оном из друге половине претходне године (увећан за законско повећање минималца од 6,6%).

државних гаранција за милијарду евра новог задужења привреде у 2021. години (500 млн евра кроз постојећу шему и додатних 500 млн евра кроз нову гарантну шему уз веће покриће државе). Уколико нека предузећа не буду могла у наредним годинама да врате ове кредите, држава се обавезује да ће банкама платити део тих трошкова. Колики ће тачно бити буџетски издаци за ово након 2021. немогуће је тренутно поуздано предвидети, али они ће бити реда величине неколико десетина милиона евра годишње чак и у случају да релативно мали број предузећа не буде у могућности да враћа кредите.

Исплата 100 евра свим пунолетним грађанима у 2020. била је економски погрешна мера и са сличним политикама не би требало наставити у 2021. години. Исплата 100 евра свим пунолетним грађанима у 2020. непотребно је задужила државу преко 600 млн евра, а позитивни економски ефекти ове мере (очекивано) су изостали. Њен утицај на смањење неједнакости и сиромаштва у 2020. био је веома ограничен и једнократан,² без приметног ефекта на повећање потрошње становника и подстицај привредном расту (буџетски приходи од ПДВ-а у 2020. су заправо подбацили). Очување животног стандарда материјално најрањивијих друштвених група јесте један од најважнијих задатака фискалне политике током кризе – али то се никако не спроводи на овакав начин. Ванредна помоћ становништву требало би да се усмерава само ка социјално угроженим групама – лицима која су због кризе остала без посла (издашније накнаде у случају незапослености), пензионерима са нижим примањима, студентима, корисницима неког вида социјалне помоћи и слично. Овог принципа придржавале су се (оправдано) све друге земље Централне и Источне Европе (ЦИЕ) које су исплаћивале финансијску помоћ становништву током кризе, сем Србије. Због свега тога нејасно је зашто се сад и у 2021. најављује ново и велико задуживање пореских обвезника (око 450 млн евра) за неселективну исплату средстава свим пунолетним грађанима од 60 евра уз додатак од 50 евра за све пензионере. Од таквог приступа би се морало одустати и државна помоћ обезбедити само грађанима којима је она објективно потребна.

Неселективна исплата помоћи предузећима могла се оправдати непосредно након избијања кризе кад се још није знало ко је највише погођен – али не и сада. Србија ће имати пад привредне активности у 2020. од око 1% у оквиру ког поједини сектори попут туризма, угоститељства, производње и продаје моторних возила имају веома дубок, двоцифрен пад. Ови подаци уједно сугеришу да нису сви делови привреде једнако погођени здравственом кризом, односно да постоје предузећа која и у кризи пролазе веома добро (апотеке, производња и продаја кућне хемије, достава хране и друго). Зато је непримерено да се сви порески обвезници Србије задужују да би се током 2021. финансирала радна места и у оним предузећима која тренутно послују успешно и која уопште нису угрожена. Такође, није оправдано ни то да се под изговором кризе финансирају предузећа која ни пре кризе нису имала одржив модел пословања. Зато Фискални савет предлаже Влади да (уместо досадашњег приступа) државну помоћ у 2021. исплаћује само оним предузећима и предузетницима који испуњавају јасне и објективне критеријуме финансијске угрожености услед кризе. Управо такве механизме примењује већина других земаља ЦИЕ.

Додатно задуживање државе током 2021. требало би што више смањити и одлагањем пројеката који у 2021. нису приоритетни. Један део нових антикризних мера могао би се уместо додатног задуживања државе финансирати и уштедама у буџету. Наиме,

---

² Фискални савет: Ефекти мере „100 евра свим пунолетним грађанима“ на неједнакост и сиромаштво, октобар 2020. године

буџетом за 2021. планирани су бројни расходи који нису толико значајни за привредни раст и здравље становништва и могу се лако одложити за боља времена (појачано опремање безбедносног сектора, финансирање изградње аеродрома у Требињу, различите субвенције и друго). Фискални савет је у Оцени предлога закона о буџету за 2021. годину управо и предложио Влади да сачека са реализацијом оваквих пројеката док се не увери да се макроекономске и фискалне пројекције остварују по плану. Сада кад је готово извесно да ће се ићи на нови пакет антикризних мера који ће повећати дефицит у 2021, ова препорука додатно добија на тежини.

Одговорна фискална политика могла би да сведе додатно задуживање државе у 2021. на испод 300 милиона евра уместо милијарду евра. Ново задуживање државе услед најављеног пакета антикризних мера у 2021. је неизбежно. Међутим, уколико нови пакет антикризних мера буде селективан и одложе се пројекти који нису приоритетни, потребе за додатним задуживањем државе знатно би се смањиле. Премда је немогуће дати потпуно прецизну процену колико је оваквим приступом могуће умањити ново задуживање државе у 2021. години – прелиминарне анализе указују да би се то могло смањити са милијарду на испод 300 млн евра. Конкретније, селективна исплата државне помоћи предузећима и становништву могла би ограничити ове расходе на највише 500 млн евра (уместо 900 млн евра – уштеда од 400 млн евра) док би се одлагањем пројеката који нису приоритетни могло уштедети око 300 млн евра. То би уједно значило да ће фискални дефицит у 2021. могао остати испод 4% БДП-а и поред исплате новог пакета помоћи, а јавни дуг би имао релативно умерен раст, незнатно преко нивоа од 60% БДП-а. Оно на шта нарочито скрећемо пажњу је то да се због најављених нових антикризних мера никако не одустане од планираних улагања државе у инфраструктуру. Управо улагања државе у инфраструктуру су најефикаснија државна политика за подстицање привредног раста (за разлику од неселективне исплате буџетских средстава грађанима која не може ефикасно да подстакне привредну активност). Такође, за овим улагањима постоји и велика потреба нарочито у областима које су деценијама запостављене каква је на пример заштита животне средине (пречишћивачи отпадних вода, канализација, санитарне депоније, побољшање квалитета ваздуха и друго)

Најава нових мера свега два месеца након усвајања буџета компромитује буџетски процес и показује да је неумерено повећање плата у јавном сектору било грешка. Иако се буџет за 2021. извршава свега месец дана, већ се најављује да ће се ићи на нови пакет антикризних мера које нису планиране буџетом – што је дефакто признање да буџет за 2021. није добар. При том, потпуно је нејасно како се овакав развој догађаја није могао предвидети у децембру 2020. године кад је усвајан буџет за 2021. годину. Већ тад је било очигледно да се епидемија неће завршити у 2020. и да је буџет за 2021. потребно планирати веома опрезно. Влада је, међутим, ово игнорисала и велика буџетска средства неоправдано определила за неумерено повећање плата у јавном сектору у 2021. години. Ово повећање није било засновано ни на једном објективном економском параметру а сада је постало законска обавеза Владе која се не може избећи – на шта је Фискални савет на време упозоравао.